

Liikkuvan arjen rakenteita varhaiskasvatukseen

- Hankesuunnitelma 28.11.2017

28.11.2017

SISÄLLYSLUETTELO

1	Hankkeen tehtävä ja tavoitteet	3
1.1	Hankkeen tausta	3
1.2	Hankkeen tavoitteet.....	3
2	Hankkeen organisoituminen.....	6
2.1	Raportointi ja seuranta	6
2.2	Hankkeen toimijat ja sidosryhmät	6
3	Hankkeen toteutussuunnitelma.....	7
3.1	Hankkeen eteneminen.....	7
3.2	Hankkeen tulokset.....	7
3.3	Kustannussuunnitelma ja hankinnat	8
4	Työkalut, menetelmät, mittarit, riskit.....	9
4.1	Hankkeessa hyödynnettävät työkalut ja menetelmät.....	9
4.2	Vaikuttavuuden arviointi ja lopputuloksen juurruttaminen	9
4.3	Hankkeen toteutumiseen liittyvät riskit	9

1 HANKKEEN TEHTÄVÄ JA TAVOITTEET

1.1 Hankeen tausta

Helsingin kaupunginvaltuusto hyväksyi kaupunkistrategian 2017–2021 kokouksessaan 27.9.2017. Kaupunkistrategiassa linjataan, että se luo kaupunkiin terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen yhteistyörakenteet ja nostaa liikkumisen lisäämisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisensä pilottihankkeeksi. Liikkumista edistetään yhä laaja-alaisemmin kaupungin tuottamilla palveluilla, ja kaupunkiympäristöä sekä liikunta- ja kulttuuritarjontaa kehitetään liikkumiseen ja arkiaktiivisuuteen kannustavaksi tasapuolisesti eri kaupunginosissa. Lapsia ja nuoria liikutetaan yhä enemmän kiinteänä osana heidän arkeaan varhaiskasvatuksessa ja kouluissa, ja kaupunkia suunnitellaan ja rakennetaan tavalla, joka ottaa erilaiset käyttäjät huomioon. Väestöryhmien erot tunnistetaan ja palveluja kohdennetaan erityistä tukea tarvitseville ja korkean riskin kohderyhmille.

Strategian tavoitteiden mukaista työtä ryhdytään Helsingissä edistämään nk. Liikkumisohjelman avulla, ja tämä Liikuntapalveluiden sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan yhteinen kehittämishanke ”*Liikkuvan arjen rakenteita varhaiskasvatukseen*” on osa kulttuuri- ja vapaa-ajan Liikkumisohjelmaa (2017-2021). Varhaiskasvatukseen kohdentuvilla kehittämistoimenpiteillä on Liikkumisohjelman tavoiteasettelussa keskeinen rooli, mikä korostaa tämän hankkeen painoarvoa kuluvalle strategiakaudella.

Riittävän hyvien motoristen valmiuksien ja perustaitojen merkitys ihmisen toimintakyvylle ja hyvälle elämälle on kiistaton. Kansainväliseen tutkimustietoon perustuen tiedetään, että motoriset perustaidot lapsena ovat edellytyksenä sille, että ihminen myöhemmin elämässään pystyy selviytymään itsenäisesti erilaisista arkipäivän fyysisistä haasteista sekä osallistumaan täyspainoisesti erilaisiin kokonaisvaltaista kehittymistä ja terveyttä edistäviin fyysisiin aktiviteetteihin koko elinkaaren ajan (Stodden ym. 2008). Lisäksi tiedetään, että varhaisvuosien karkeamotorisella kompetenssilla on todettu heikosta kohtuullisen voimakkaaseen ennustava vaikutus fyysiseen aktiivisuuteen myöhemmin elämässä (Lopes ym. 2012; Robinson ym. 2015). Nämä ovat muun muassa niitä perusteluja, minkä vuoksi Helsingissä nähdään tärkeäksi suunnata voimavaroja liikkumisen lisäämiseen varhaiskasvatuksen arkiympäristössä.

1.2 Hankkeen tavoitteet

Liikuntapalvelut (aiemmin liikuntavirasto) on yhteistyössä Kasvatus ja koulutus toimialan kanssa (aiemmin Opetusvirasto) kehittänyt mm. peruskoulun ala-asteikäisille matalan kynnyksen liikkuvaa arkea edistävän EasySport-liikuntapalvelumallin. Tässä hankkeessa tavoitteena on vastaavasti rakentaa yhteistyössä Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa varhaiskasvatusikäisiä koskevia, llo kasvaa liikkuen –toimintaa tukevia matalan kynnyksen liikuntaa edistäviä taaperoista esiopetukseen ja koululaisten iltapäivätoimintaan ulottuvia toimintamalleja ja hyviä käytäntöjä.

Liikuntatoimi sekä Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala etenevät hankkeessa yhdessä alueen asukkaita sekä muita toimijoita osallistavan yhteiskehittelyn, nopeiden ja rohkeiden

28.11.2017

kokeilujen sekä mallintamisen avulla. Hankkeeseen pyritään tarvittaessa liittämään tutkimusyhteistyötä mm. Metropolia ammattikorkeakoulun ja Helsingin yliopiston kanssa. Hankkeessa tullaan myös selvittämään Liitu-tutkimuksen mahdollisuutta ja kiinnostusta laajentaa fokusta varhaiskasvatusikäisiin.

Ensimmäisen hankevuoden 2018 aikana laaditaan koko strategiakautta 2017-2021 koskeva varhaiskasvatuksen liikkuvan arjen rakenteiden kokeilu- ja kehittämisohjelma sekä niihin liittyvät sähköistä teknologiaa hyödyntävät viestintä-, arviointi- ja raportointimenettelyt. Kokonaisuuden tavoitteena on, että varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden uusittujen suositusten toteutumiselle saadaan aikaiseksi mahdollisimman hyvät rakenteet ja puitteet

Hankkeen rakenneosiksi on tässä vaiheessa nimetty ainakin seuraavat Ilo kasvaa liikkuksen –toimintaa tukevat toimenpiteet:

A. Vauva- ja taaperoliikunta: Ilo liikkua -perheliikunnan jatkokehitys leikkipuistoissa ja sen laajentaminen päiväkotien taaperoiden ryhmiin

Helsingin leikkipuistojen oma 'Ilo liikkua –perheliikunta' –nimikkeellä toimivien liikunta-tuokioiden osaaminen syvenee ja tarjontaa laajenee monikertaiseksi nykyisestä 14 leikkipuistosta ja perhetalosta. Hankkeessa luodaan uusia yhteistyörakenteita, lisätään ohjaajien osaamista ja muokataan välineistöä näiden tuokioiden toteuttamiseksi perheiden kanssa.

Ohjattujen Ilo liikkua -tuokioiden tavoitteena on löytää vanhemmille ja alle kouluikäisille lapsille yhteistä iloa liikkumisesta ja tutustua erilaisiin liikuntavälineisiin ja ryhmässä toimimiseen sekä tukea positiivisia vuorovaikutuskokemuksia lapsen ja vanhemman välillä. Ohjaaja innostaa vanhemmat aktiivisesti ohjaamaan omaa lastaan liikkumaan. Leikkipuistojen työntekijöitä koulutetaan monipuolisten liikuntahetkien ja toimintojen ohjaamiseen ja mahdollistamiseen. Hankkeen erityisenä painopisteenä ovat helsinkiläisten vauvojen ja vauvaperheiden liikunnan lisäämiseen liittyvät uudet menetelmät. Hankkeen myötä leikkipuistohenkilökunta välittää entistä tuloksellisemmin liikuntaosaamista erityisesti vauvojen ja taaperoiden perheille leikkipuistossa ja kotona sovellettavaksi.

Toimintaa laajennettaessa sovitaan tilojen, välineiden ja osaamisen yhteiskäytöstä sekä yhteistyörakenteista esimerkiksi koulujen, päiväkotien, perhepäivähoidon sekä muiden leikkipuistoa lähellä olevien liikuntapaikkojen ja toimijoiden kanssa.

B. Jumppakärryt ja koulutus, aiheina aluksi: a) metsäliikunta, b) tarinallinen ja liikunnallinen ulkorakenteluleikki ja c) lasten pyöräily

Kehitetään kouluissa käytössä ollutta Jumppakärry-toimintaa myös varhaiskasvatukseen soveltuvaksi. Kärryllä tarkoitetaan materiaali/välineistö- ja osaamisressurssien osoittamista määräajaksi jonkin varhaiskasvatuksen toimintapisteen käyttöön tukemaan sen verkostoitumista, toimintakulttuurin kehittämistä, materiaalihankintoja ja liikuntaa, mutta myös eri

28.11.2017

taide- ja taitoaloja koskien. Myös aiemmin toteutetun Musakärry –hankkeen kokemuksia hyödynnetään.

- Metsäliikuntakärryn tehtävänä on tukea Metsämörri-toiminnan ja muun metsäisessä maastossa tapahtuvan toiminnan liikunnallisen innostavuuden ja monipuolisuuden kehittämistä.
- Tarinallinen ja liikunnallinen ulkorakenteluleikki -kärryn tehtävänä on tukea tarinallisen leikin ja piharakenteluleikin menetelmien yhdistämistä. Stadin Maali – Kotoutumista liikunnan keinoin -hanke on jo aloittanut tätä koskevan pienimuotoisen pilotin päiväkodeissa Suopursu ja Vaahteramäki ja muutamissa leikkipuistoissa aloitellaan vastaavaa kehittämistyötä vuoden 2018 alusta.
- Lasten pyöräilykärryn tehtävänä on tukea pyöräilykasvatusta auttamalla järjestämään pyöräilyleikkejä sekä pyöräretkiä 2-12 vuotiaalle (ks. Päiväkoti pyöräretkellä Poljin-lehti 6/2013, s. 10).

C. Varhaiskasvatuksen liikunnanohjaajat (2) alueellisen kehittämistyön järjestäjiksi ja vapaaehtoisliikuttajien kouluttajiksi

Liikunnanohjaajien tehtävänä on mm. etsiä ja kouluttaa vapaaehtoisliikuttajia lasten liikuttamisen innostajiksi sekä luoda heille toimintaedellytyksiä erilaisten alueiden ja kohderyhmien tilanteita herkästi tunnistavalla ja eri toimijoiden yhteiskehittelyä kannustavalla tavalla. Liikunnanohjaajat edistävät leikkipuistojen ja lähiliikuntapaikkojen toimimista asuin-alueidensa lapsiperheitä moninaisia liikuntamuotoja kokeilemaan innostavina paikkoina ja virikkeiden ammentamisen paikkoina myös päiväkotiliikuntaan.

Esimerkiksi:

- Oppimisympäristön muokkaaminen ja jatkuva arvioiminen liikunnan edistämisen näkökulmasta.
- Mielletään koko kaupunki oppimisympäristöksi ja tehdään lähiliikuntapaikat tutuiksi
- Liikunnan suunnitelmallisuus: yhteinen suunnitelma ja periaatteet ohjattuun liikuntaan, ulkoiluun, retkeilyyn, miten aktivoidaan lapsia liikkumaan sisällä ym.
- Perheliikunnan aktivointi: jaettavat perheliikuntapassit, toiminnalliset perhetapahtumat (juhlat, isien ja lasten peli-illat, liikuntaseikkailut, isän- ja äitienpäivät)
- Välineläinaus perheille: sukset, luistimet ja polkupyörät
- Yhteistyö seurojen kanssa
- Leluttomat ulkoilut, jotka aktivoivat lapsia liikkumaan

28.11.2017

2 ORGANISOITUMINEN

2.1 Raportointi ja seuranta

Helsingissä on toiminut vuodesta 2012 lähtien Liikkuva koulu –ohjausryhmä, joka on ohjannut ja seurannut Liikkuva koulu –ohjelman jalkautumista kaupunkiin. Tarkoituksena on uudistaa tätä ohjausryhmää siten, että se kattaa jatkossa kaikki kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kolme ohjelmaa: Ilo kasvaa liikkuen, Liikkuva koulu sekä Liikettä opiskelupäivään –ohjelmat.

Ohjausryhmän lisäksi hanke raportoi etenemisestään ja toimenpiteistään myös Liikkumisohjelman johtoryhmälle, johon myös Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan varhaiskasvatusjohtaja Satu Järvenkallas kuuluu. Näin ollen tämä alkava hanke ja sen toimenpiteet integroituvat sujuvasti myös Liikkumisohjelman kokonaisuuteen, ja se pystyy hyödyntämään myös Liikkumisohjelman johtoryhmässä mukana olevien instanssien ja asiantuntijoiden osaamista ja työpanosta. Liikkumisohjelman johtoryhmä kokoontuu noin kuukauden välein ensimmäisessä kokouksessa hyväksyttävän työsuunnitelman mukaisesti.

2.2 Hankkeen toimijat ja sidosryhmät

Hankkeen toteuttamisesta vastaavat ensisijaisesti Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan varhaiskasvatuspalvelut sekä Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimialan liikuntapalvelut. Kehittämistoimenpiteitä suunnitellaan ja toteutetaan tiiviissä yhteistyössä alueen asukkaiden ja muiden toimijoiden kanssa, ja myös halukkaat kolmannen sektorin toimijat otetaan mukaan työksentelyyn. Tiedottamisen ja markkinoinnin osalta työtä tehdään yhdessä viestintä- ja markkinointiyksikön kanssa. Lisäksi hankkeessa on mahdollista hyödyntää myös Liikkumisohjelman keskeisiä sidosryhmiä, kuten mm. laaja-alaisen johtoryhmän edustajat.

Vaikka hankkeeseen palkataan kaksi lasten liikunnanohjaajaa, hankkeen koordinointi tapahtuu Liikuntapalveluiden sekä kasvatuksen ja koulutuksen suunnittelijoiden toimesta. Toimenpiteet toteutetaan suurimmaksi osaksi kaupungin omana työnä nykyisiä rakenteita, palveluita ja toimintamalleja muuttamalla ja niihin juurruttamalla. Uusien ideoiden kerääminen toteutetaan yhteistyössä kumppanien kanssa.

28.11.2017

3 HANKKEEN TOTEUTUSSUUNNITELMA

3.1 Hankkeen eteneminen

Varhaiskasvatuksen liikkuvan arjen rakenteiden kokeilu- ja kehittämisohjelman laatiminen

Hankkeen aluksi hahmotellaan vaiheistus ja raamit Liikkuvan arjen edistämisen mahdollis-
tavalle ohjelmalle ja nimetään onnistumisen kannalta tarpeelliset toimijat. Tuloksena syntyy
koko strategiaauden kattava kokonaissuunnitelma.

Budjetointi ja aikataulutus

Avustuspäätöksen jälkeen laaditaan tarkentunut budjetti vuodelle 2018, ja valitaan sen poh-
jalta painopisteet sekä ensimmäiset toimenpiteet. Käynnistetään liikunnanohjaajien rekry-
tointi, mikäli resurssit sen mahdollistavat.

Uudet ideat ja rohkeat kokeilut

Valittujen painopisteiden mukaisesti lähdetään keräämään monipuolisia ideoita tavoitteiden
suunnassa ja suunnitellaan ja toteutetaan ensimmäiset rohkeat kokeilut. Myös ennalta ni-
mettyjen toimenpiteiden kehittäminen ja jalkauttaminen käynnistetään.

Toimenpiteiden kokoaminen, raportointi ja jatkosuunnitelmat

Ensimmäisen hankevuoden päätteeksi toteutuneet toimenpiteet ja uudet kokeilut kooste-
taan raportiksi, joka toimitetaan rahoittajalle. Samalla tarkennetaan suunnitelmia ja laadi-
taan yksityiskohtaisempi jatkosuunnitelma seuraavaa vuotta varten. Toteutuneista toimenpi-
teistä ja kokeiluista tiedotetaan myös Liikkumisohjelman johtoryhmää soveltuvin osin.

3.2 Hankkeen lopputulokset

Ensimmäisen hankekauden tuloksia:

- Varhaiskasvatuksen liikkuvan arjen rakenteiden kokeilu- ja kehittämisohjelma on laadittu
- Ilo liikkuu –perheliikuntamalli on levinnyt useisiin kaupungin leikkipuistoihin ja uusia ohjaajia on koulutettu ja välineistö on ajan tasalla
- Jumppakärry-konsepti on toiminnassa varhaiskasvatuksessa ja sen sisällöllinen ke-
hittäminen on käynnistynyt.
- Liikunnanohjaajat ovat suunnitelleet ja toteuttaneet vapaaehtoisohjaajien koulutuk-
sen, ja heidän työtään varhaiskasvatuksessa on hyödynnetty monipuolisesti.

28.11.2017

3.3 Hankkeen kustannussuunnitelma ja hankinnat

Hankkeeseen palkataan kaksi kokopäivätoimista lasten liikunnanohjaajaa. Lisäksi rahaa varataan päiväkotien ja leikkipuistojen varustustason kohentamiseen. Tarkoituksena on hankkia kiertäviä ”jumppakärryjä” samalla idealla, jota on hyödynnetty myös perusopetuksen puolella. Jumppakärryt voivat sisältää suurempia ja arvokkaampia liikuntavälineitä, joita ei hankita yksiköiden päivittäiseen käyttöön, mutta niiden sisältöä ideoidaan myös teemoitain, kuten hankkeen tavoitteissa on kuvattu. Rahaa varataan myös varhaiskasvatuksen henkilöstön kouluttamiseen, tapahtumiin sekä mahdollisiin vuokratukustannuksiin.

Hankkeen kustannussuunnitelma:

Palkkio- ja palkkamenot: 155 000€

Summa pitää sisällään kahden liikunnanohjaajan palkkamenot sekä rahaa ohjaajapalkkioiden maksamiseksi kolmannen sektorin toimijoille, kuten liikuntaseurat ja yhdistykset.

Matka- ja kuljetuskustannukset: 10 000€

Kuluja kertyy mm. jumppakärry-välineistön kuljettamisesta yksiköstä toiseen. Lisäksi lasten mahdolliset kulkemiset ja vierailut eri liikuntapaikoissa ja tapahtumissa aiheuttaa matkakustannuksia.

Kurssi- ja koulutuskustannukset: 30 000€

Rahaa varataan kaupungin henkilökunnan sekä mahdollisesti myös yhteistyökumppaneiden (kuten liikuntaseurojen toimijat) kouluttamiseen. Myös mahdolliseen tutkimusyhteistyöhön varataan rahaa.

Materiaali- ja välinekustannukset 55 000€

Rahaa käytetään leikkipuistojen ja päiväkotien välineistön päivittämiseen sekä uusien alueellisten jumppakärry-hankkeiden toteuttamiseen. Hankinnat pitävät sisällään erilaista pienvälineistöä, mutta myös esimerkiksi erilaisia pihapolkupyöriä (kuten Ezyroller), jotka soveltuvat myös kouluikäisille käyttäjille.

Vuokra- ja leasing –kustannukset: 10 000€

Rahaa käytetään mm. tapahtumien yhteydessä hankittaviin välineisiin ja tarvikkeisiin (kuten sumo-puvut, pomppulinnat ja muut vuorattavat välineet). Lisäksi rahaa varataan mahdollisiin ulkopuolisiin vuokriin, kuten sirkusyhdistysten tilavuokrat ym.

Yksittäinen toiminta ja tapahtumat: 25 000€

Rahaa tapahtumien järjestämiseen (mm. loma-ajat, eskarilaisten päätöstapahtuma ym.)

Muut kustannukset: 15 000€

Rahaa varataan sidosryhmä- ja verkostotyöskentelyyn, kaupunkilaisten osallisuuden käytännön toteuttamiseen sekä palvelumuotoiluun ja erilaisiin kokeiluihin, joita on vielä tässä vaiheessa hankala tarkkaan määrittellä. Myös markkinointi ja viestintätoimet ja kampanjat vaativat taloudellista resursointia.

28.11.2017

4 TYÖKALUT, MENETELMÄT, MITTARIT, RISKIT

4.1 Hankkeessa hyödynnettävät työkalut ja menetelmät

Hanke viedään Kulttuuri- ja vapaa-ajan kehittämispalveluiden perustamaan hankesalkkuun, jonka ansiosta sen näkyvyys ja tietoisuus saavuttaa laajemman joukon kaupungin työntekijöitä, ja sen on helpompi keskustella kaupungin muiden meneillään olevien hankkeiden kanssa. Työtapoina hyödynnetään poikkihallinnollista ja laaja-alaista sidosryhmäyhteistyötä alueen toimijoiden kanssa ja kehitetään tarvittaessa toimivia palveluketjurakenteita hallintokuntien ja palvelualueiden välille. Myös sähköistä teknologiaa pyritään hyödyntämään taroituksenmukaisesti.

4.2 Vaikuttavuuden arviointi ja lopputuloksen juurruttaminen

Hanketta tullaan toteuttamaan koko valtuustokauden ajan osana Liikkumisohjelmaa. Tarkoituksena on ennen kaikkea luoda liikkumista tukevia toimivia rakenteita varhaiskasvatukseen ja edistää liikkumista nykyistä luonnollisempana ja kiinteämpänä osana niin varhaiskasvatuksen arkea kuin lasten vapaa-aikaakin. Hankkeen lopputuloksena syntyneet käytänteet (kuten yhteistyörakenteet, jumppakärry-käytäntö, uudet aktiivisuutta suosivat työmenetelmät jne.) jäävät elämään varhaiskasvatuksen arjessä myös varsinaisen hankekauden jälkeen.

Liikkumisohjelmassa tullaan muodostamaan laajahko seuranta- ja mittarointijärjestelmä, joista keskeisimmät tullaan viemään kaupunkistrategian ja mahdollisesti toteutettavan hyvinvointikertomuksen mittarikokonaisuuksiin. Hankkeessa selvitetään myös mahdollisuutta laajentaa Liitu-tutkimuksen fokusta varhaiskasvatusikäisiin, jolloin Helsingissä olisi tulevaisuudessa mahdollisuus saada tietoa alle kouluikäisten lasten fyysisen aktiivisuuden tilanteesta. Tällä hetkellä tällaista tietoa ei ole käytettävissä.

4.3 Hankkeen riskit

Hankkeen toteutumisen kannalta riskinä on, että hanketta ja sen toimenpiteitä ei priorisoida kaupunkiorganisaation kaikilla lopputulokseen vaikuttavilla toimialoilla sen vaatimalla tavalla. Tämä riski korostuu tuoreen organisaatiouudistuksen johdosta, sillä sen alkuvaiheessa vasta opetellaan uusia työtapoja ja tunnistetaan luontevia rajapintoja ja yhteistyökumppanuuksia toimialojen ja palveluiden välillä. Myös huonosti toteutuva verkostoyhteistyö kumppanien kanssa voi muodostua riskiksi.

Helsingissä 28.11.2017

Tytti Soini, liikunnansuunnittelija

Tarja Loikkanen, liikuntajohtaja

HELSINGIN KAUPUNKI
Kulttuuri ja vapaa-aika

28.11.2017

Liikkuvan arjen rakenteita varhaiskasvatukseen
Hankesuunnitelma

Postiosoite

PL
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Käyntiosoite

Paavo Nurmen kuja 1C
Helsinki 25
<http://www.hel.fi/>

Puhelin

Faksi

Tilinro

Y-tunnus